

Buitenring Parkstad Limburg

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport en de aanvulling daarop

11 november 2008 / rapportnummer 1804-254

1. OORDEEL OVER HET MER

Om de verkeersstructuur van Parkstad Limburg te verbeteren willen de samenwerkende partners (de Provincie Limburg, de regio Parkstad Limburg, de daarin betrokken gemeenten en de gemeente Nuth) het gebied beter ontsluiten, onder meer door aanleg van een Buitenring. Ten behoeve van het besluit hierover, dat door Provinciale Staten van Limburg moet worden genomen, is een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) is gevraagd hierover advies uit te brengen.¹

Dit MER is volgend op een eerder MER (Buitenring Parkstad fase 1), waarin een corridor voor de Buitenring is afgebakend. In eerste instantie zou het MER fase 2² dienen voor een besluit over de tracékeuze van de Buitenring. Dit zou juridisch worden vastgelegd in een aanvulling op het Omgevingsplan. Met de nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening (Wro) is er een nieuwe planfiguur beschikbaar gekomen: het provinciaal inpassingsplan. De provincie Limburg heeft aangegeven dat de tracékeuze en de ruimtelijke inpassing daarvan zal worden uitgewerkt in een inpassingsplan. Naar verwachting zal het ontwerp-inpassingsplan medio 2009 ter inzage worden gelegd. De provincie heeft aangegeven dat in dit plan (deels) eindbestemmingen zullen worden opgenomen. In een dergelijk geval dient voor de gehele activiteit een besluit-m.e.r. te worden uitgevoerd.³ De informatie in het MER moet dan ook bij het niveau van het inpassingsplan aansluiten; dit betekent dus dat de milieugevolgen en eventuele maatregelen gedetailleerd moeten zijn uitgewerkt.

Het noodzakelijke detailniveau kan daarbij gerelateerd worden aan de mate waarin de alternatieven onderscheidend zijn. Bovendien dienen de milieueffecten van het voorkeurstracé en de daarbij eventueel te nemen mitigerende en compenserende maatregelen⁴ in zodanige mate van detail beschreven te zijn, dat aannemelijk is dat aan normstellingen voldaan kan worden.⁵

De Commissie heeft bij de toetsing het MER beoordeeld op:

1. de noodzakelijke informatie voor een onderbouwde keuze van het voorkeurstracé;
2. de noodzakelijke informatie voor besluitvorming over het inpassingsplan.

---

¹ Voor technische gegevens over de m.e.r.-procedure en de samenstelling van de werkgroep van de Commissie: zie bijlage 1.

² In het vervolg van dit advies wordt met 'het MER' steeds MER fase 2 bedoeld.

³ Zoals recentelijk vastgesteld in ABRvS 28 mei 2008, 200608226/1.

⁴ In de uitspraak inzake bedrijventerrein Linderveld (ABRvS 22 maart 2006) is aangegeven dat 'noodzakelijke maatregelen' om knelpunten te voorkomen in het MER en het daaraan gekoppelde besluit volledig beschreven moeten worden, en dat zekerheid verschaft moet worden omtrent de haalbaarheid van deze maatregelen. Mitigerende en compenserende maatregelen kunnen noodzakelijk zijn om aan normstelling te voldoen en vallen dus onder dit regime. Mitigerende maatregelen in het algemeen moeten in het MER worden beschreven als 'noodzakelijke maatregel', dan wel vanwege de wettelijke verplichting (Wm art. 7.10 lid 1 sub b onder 2) tot het beschrijven van een meest milieuvriendelijk alternatief.

⁵ Zie ABRvS 19 april 2006.

Tijdens de toetsing heeft de Commissie geconstateerd dat op de volgende aspecten nadere milieu-informatie nodig of wenselijk is voor de keuze voor het voorkeustracé:

- doelbereik en afbakening van alternatieven en de samenhang met het eerdere MER;
- nadere informatie over de mitigerende maatregelen voor geluid;
- een berekening van de effecten op geluid per alternatief, gebruik makend van dosis-effectrelaties;
- een nadere beschouwing over de cumulatieve geluidsbelasting door AWACS;
- een beschrijving van de gevolgen van stikstofdepositie op de Natura 2000-gebieden;
- een nadere uitwerking van de ‘cumulatieve gevolgen’ voor Natura 2000-gebieden;
- een uitwerking van de noodzakelijke mitigerende maatregelen om de barrièrewerking te voorkomen;
- een controle op de gegevens over het aantal ha benodigde natuurcompensatie en een onderbouwing dat deze compensatie realiseerbaar is;
- een meer gedetailleerd bureauonderzoek naar de aanwezige cultuurhistorische waarden.

Hierover is met de provincie overlegd op 18 augustus en 5 september 2008. Op 20 oktober 2008 is aanvullende informatie aangeleverd (‘eerste aanvulling’)⁶. De Commissie is van mening dat in het MER en deze aanvulling tezamen de essentiële informatie voor een onderbouwde keuze van het voorkeustracé beschikbaar is. Wel heeft de Commissie een aantal kanttekeningen bij de kwaliteit van de informatie.

Voor besluitvorming over het inpassingsplan is echter nog niet alle essentiële informatie beschikbaar. Over de hiervoor nog noodzakelijke aanvullende informatie is met de provincie overlegd op 11 november 2008. De Commissie adviseert een tweede aanvulling op het MER op te stellen voordat het besluit over het inpassingsplan wordt genomen⁷ en deze tweede aanvulling tegelijk met het ontwerp-inpassingsplan ter inzage te leggen.

2. TOELICHTING OP HET OORDEEL

2.1 Doelbereik en afbakening van de alternatieven

Uit verschillende wet- en regelgeving volgt dat in een MER aandacht moet worden besteed aan de onderbouwing van het initiatief en de afbakening van de te onderzoeken alternatieven.

- In een MER moet de doelstelling van de voorgenomen activiteit worden beschreven en dient te worden nagegaan met welke alternatieven dit doel bereikt kan worden.⁸

---

⁶ Waar in het vervolg van dit advies ‘de aanvulling’ staat wordt deze eerste aanvulling bedoeld.

⁷ De Commissie wijst erop, dat wanneer de keuze van het voorkeustracé niet is vastgelegd in een formeel besluit zoals bedoeld in de Algemene wet bestuursrecht (Awb), appellanten bij de terinzagelegging van het eerste formele besluit, i.c. het inpassingsplan, ook beroep kunnen aantekenen tegen de gemaakte keuze voor het voorkeustracé.

⁸ Wet milieubeheer art. 7.10 lid 1 sub a.

- Het inpassingsbesluit, waar het MER aan ten grondslag komt te liggen, dient een goede ruimtelijke onderbouwing van het project te bevatten.⁹ In enkele uitspraken onder de (oude) WRO is te zien dat het criterium van een ‘goede ruimtelijke onderbouwing’ impliceert dat de noodzaak van een voorgenomen activiteit wordt vastgesteld.¹⁰ In een MER moet daarom de mate van doelbereik van de alternatieven worden onderzocht.
- Uit de Natuurbeschermingswet 1998 (Nbw 1998) volgt, dat indien uit de passende beoordeling blijkt dat voor een Natura 2000-gebied significante gevolgen niet kunnen worden uitgesloten,¹¹ de zogenaamde ADC-toets¹² aan de orde is. De beschouwingen uit het MER over alternatieven en nut-noodzaak spelen hierbij een belangrijke rol.

Doelstelling

De doelstellingen voor het project zijn in het MER fase 1, de startnotitie voor fase 2 en het MER fase 2 zelf steeds iets anders geformuleerd. In de aanvulling is toegelicht dat de doelstellingen inhoudelijk echter niet zijn veranderd.

Te onderzoeken alternatieven

In het MER fase 1 is een corridor afgebakend. Eventuele alternatieven buiten deze corridor zijn niet meer in het MER fase 2 behandeld. Daarmee is het MER fase 1 een onderbouwing voor de in MER fase 2 onderzochte alternatieven. Deze corridor is in het POL 2001 opgenomen, echter niet als ‘concrete beleidsbeslissing’.¹³ Dit betekent dat de corridor, en daarmee de afbakening van onderzochte alternatieven, juridisch gezien nog niet is vastgelegd. Naast de inhoudelijke onderbouwing, moet dus ook vanuit juridisch oogpunt aannemelijk gemaakt worden dat de conclusies uit MER fase 1 (afbakening van de corridor en nut en noodzaak van de Buitenring) nog steeds geldig zijn, zodat het MER fase 1 mede ten grondslag kan liggen aan het inpassingsbesluit.

In de aanvulling wordt uitgebreid ingegaan op de relatie tussen het MER fase 1, het MER fase 2 en de aanvullingen hierop. Hierbij wordt aangegeven dat de conclusie uit MER fase 1, dat de Buitenring nuttig en noodzakelijk is, in MER fase 2 blijft staan.

De Commissie plaatst hierbij de volgende kanttekening: Sinds het verschijnen van MER fase 1 zijn de verwachtingen aangaande bevolkingskrimp aanzienlijk naar boven bijgesteld. Hierover staat in de aanvulling dat de afname van mobiliteit minder zal zijn dan de afname van de bevolking, omdat de mobiliteit van de bevolking als geheel zal toenemen. De Commissie wijst er echter op dat deze autonome groei van het autoverkeer al in de cijfers verdisconteerd is. Het is dus aannemelijk dat de afname van het autoverkeer evenredig zal zijn

⁹ Art. 3.26 Wro jo. art. 3.10 lid 2 Wro.

¹⁰ Zie onder meer de uitspraken van de ABRvS van 19 juli 1996 (E01.94.0417), 20 oktober 1997 en 21 december 2000. Een aantal malen volgde de noodzaak uit hoger ruimtelijk beleid, zie onder meer de uitspraken van 24 mei 1996, 09 juli 1998, 1 mei 2002.

¹¹ In de onderhavige procedure volgt dit uit de toename van depositie van stikstofverbindingen, zie par. 2.3.1, en mogelijke cumulatieve significante gevolgen, zie par. 2.3.2.

¹² Dit houdt op grond van art. 19g en 19h van de Nbw 1998 respectievelijk in:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling?
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen zullen dan getroffen worden om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

¹³ Ook zienswijzen 5171 en 5184 wijzen hierop.

met de afname van de bevolking.¹⁴ Het valt dan ook te verwachten, dat het aantal motorvoertuigbewegingen in de regio minder zal toenemen dan in het MER en de aanvulling wordt geschetst. De Commissie acht niet uitgesloten dat een minder ingrijpend alternatief onder deze omstandigheden een reële oplossing zou kunnen vormen.

Mate van doelbereik en onderbouwing alternatieven

Uit het MER en de aanvulling daarop blijkt (ruwweg) dat de onderzochte alternatieven:

- grotendeels voldoen aan de doelstellingen op het gebied van verkeer;
- veel minder voldoen aan de doelstellingen op het gebied van leefbaarheid;
- niet of nauwelijks voldoen aan de doelstelling op het gebied van groene omgeving en opheffen barrièrewerking.

Ook blijkt uit het MER dat er door de Buitenring nieuwe knelpunten op het gebied van leefbaarheid kunnen ontstaan, onder meer doordat de verkeers-aantrekkende werking van de Buitenring capaciteitsproblemen zou kunnen veroorzaken op toeleidende wegen en kruispunten van deze wegen met de Buitenring.

De Commissie acht, gegeven de hogere bevolkingskrimp, de gedeeltelijke oplossing van de problemen en het ontstaan van nieuwe problemen, niet uitgesloten dat andere oplossingen (zoals verbetering van de bestaande infrastructuur) of een meer sobere uitvoering (bijvoorbeeld in 2x1-strooks) een reëel alternatief zouden kunnen vormen.

De provincie heeft mondeling aangegeven dat de Buitenring verkeersreducerende en/of leefbaarheidsbevorderende maatregelen op het onderliggend wegennet mogelijk zal maken die zonder Buitenring niet mogelijk zijn. Dit blijkt echter niet uit het MER of de aanvulling.

■ De Commissie adviseert in de tweede aanvulling nut en noodzaak van het project nader te onderbouwen en daarna te bezien of de alternatieven hierbij nog passend zijn. Hierbij kan onder andere worden ingegaan op maatregelen die door de aanleg van de Buitenring mogelijk worden. Bij de onderbouwing van nut en noodzaak zullen tevens de nieuwste prognoses op het gebied van bevolkingskrimp en mobiliteit betrokken moeten worden, al dan niet als scenario.

2.2 Geluidsaspecten

2.2.1 Mitigerende maatregelen en beschrijving in de samenvatting

MER

In het MER is geen onderscheid gemaakt tussen noodzakelijke maatregelen om aan wettelijke normen te voldoen en bovenwettelijke mitigatie. De provincie heeft toegelicht dat in de samenvatting de zinsnede is weggefallen dat alleen aan de hand van de maximale wettelijk toelaatbare belasting is gerekend (er worden alleen maatregelen getroffen als de maximale waarde, die in het uiterste geval kan worden toegestaan, wordt overschreden). In het detailrapport ontbreken de kwantitatieve gegevens die aan de in de samenvatting opgenomen scores ten grondslag liggen. Hierdoor is niet helder hoe de scores tot

---

¹⁴ Daarnaast blijkt uit een persbericht dat volgens de nieuwste (nog vertrouwelijke) prognoses het aantal inwoners van Parkstad nog sterker zou kunnen dalen dan volgens de cijfers waarmee in het MER en in de aanvulling is gerekend. (Dagblad De Limburger, 17-10-2008).

stand zijn gekomen en welke maatregelen in het meest milieuvriendelijk alternatief (mma) zijn opgenomen.

Eerste aanvulling

In de aanvulling is toegelicht dat alleen aan de hand van de maximale wettelijke normen is gerekend. Ook zijn de kwantitatieve gegevens gepresenteerd, is toegelicht hoe de effectscores (inclusief die van het mma) tot stand zijn gekomen. Met de gegevens in de aanvulling is de essentiële informatie op dit aspect beschikbaar.

2.2.2 Weging mate van geluidsbelasting

MER

In de score-tabellen in het MER worden alle woningen met een geluidsbelasting van meer dan 48 dB even zwaar gewogen. Indien gebruik was gemaakt van dosis-effect-relaties, waarbij zwaarder belaste woningen zwaarder wegen, zou de score per alternatief op het onderwerp geluid anders uitvallen.

Eerste aanvulling

In de aanvulling zijn de scores op dit aspect herzien, gebruikmakend van dosis-effect-relaties¹⁵. Hieruit blijkt dat de mate van doelbereik van de verschillende alternatieven op het gebied van leefbaarheid verschuift. De Commissie merkt hierbij op dat de scores die in de aanvulling zijn toegekend aan het aantal (ernstig) gehinderden, niet overeenkomen met de scores die volgen uit het toepassen van de maat voor effectscores uit tabel 3.13 van de aanvulling. Wanneer deze maat wel wordt toegepast, veranderen de scores enigszins. Voor het noordelijk deel blijven de alternatieven 1.1 en 1.8 positief scoren. Bij het zuidelijk deel treedt enige vervlakking op. Op de uiteindelijke conclusies uit de aanvulling heeft dit geen invloed. Hiermee is het verschil tussen de alternatieven voor geluidsbelasting voldoende inzichtelijk gemaakt.

2.2.3 Cumulatie door geluidsbelasting AWACS

MER

In de richtlijnen voor het MER is aangegeven dat het MER moet beschrijven welke cumulatie van geluid optreedt door overvliegende AWACS-vliegtuigen.¹⁶ De provincie heeft aangegeven dat de gegevens over aantallen vluchten en geluidscontouren van de vliegbasis bij Geilenkirchen niet openbaar beschikbaar zijn.¹⁷ Het omrekenen van de Ke-contouren levert een zeer onnauwkeurig beeld op. Inmiddels is een onderzoek door het RIVM naar de geluidsbelasting door AWACS beschikbaar gekomen.

---

¹⁵ Zoals opgenomen in 'Position Paper (EU 20-02-2002) on dose response relationships between transportation noise and annoyance'.

¹⁶ Onder meer zienswijzen 403, 536, 553, 5172, 5184 wijzen op cumulatie van geluid door AWACS.

¹⁷ Dit is gevoelige informatie in verband met de Defensie-functie van de vliegbasis.

Eerste aanvulling

In de aanvulling zijn de geluidscontouren van de vliegbasis zoals aangeleverd door het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium gebruikt om de cumulatie van geluid inzichtelijk te maken. Hierbij merkt de Commissie het volgende op:

Op p. 35 van de aanvulling staat dat er een toename van het geluidbelaste oppervlak is als gevolg van wegverkeer, railverkeer, industrie en luchtvaart. Dit is echter een onjuiste vergelijking: Wanneer de gevolgen van de Buitenring worden vergeleken met de referentiesituatie horen daarin de autonome ontwikkelingen al te zijn verdisconteerd. De toename van het geluidbelaste oppervlak is dus uitsluitend het gevolg van de Buitenring. Dit heeft geen invloed op de conclusies uit de aanvulling; vrijwel alle alternatieven scoren negatief en er vindt geen verschuiving van de alternatieven onderling plaats. De gevolgen van de Buitenring op de geluidbelasting in cumulatie met andere bronnen zijn hiermee voldoende inzichtelijk gemaakt.

2.3 Natura 2000 en passende beoordeling

2.3.1 **Depositie stikstof / ammoniak**

MER

Een toename van motorvoertuigbewegingen veroorzaakt een hogere depositie van stikstof(verbindingen) op de omgeving. Dit kan effecten hebben op daarvoor gevoelige natuurwaarden. Uit het MER blijkt niet wat de kritische depositiewaarde is voor de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden en of deze wordt overschreden in de huidige situatie en/of in de referentiesituatie. Hierdoor is niet uit te sluiten dat er significant negatieve gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen kunnen optreden.¹⁸

Eerste aanvulling

Uit de aanvulling blijkt dat in de huidige situatie de kritische depositiewaarden voor stikstof van bepaalde habitats waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd worden overschreden. Hieruit volgt dat significante gevolgen niet zijn uit te sluiten bij toename van de stikstofdepositie. In de aanvulling wordt voorts aangegeven dat de stikstofdepositie in de toekomst (door autonome ontwikkelingen) zal afnemen. Hieruit wordt geconcludeerd dat er geen sprake is van significante gevolgen.

De Commissie deelt deze conclusie niet. Ten eerste is in afb. 4.11 van de aanvulling een vergelijking gemaakt tussen de huidige situatie zonder autonome ontwikkeling (afname stikstofdepositie) en de toekomstige situatie inclusief autonome ontwikkeling. De afname van stikstofdepositie zal bij aanleg van de Buitenring (en de daaruit volgende verkeerstoename) altijd kleiner zijn dan zonder aanleg van de Buitenring. Ten tweede volgt uit jurisprudentie¹⁹ dat :

- ook bij een kleine toename van de stikstofdepositie in een al overbelaste situatie niet met zekerheid kan worden gesteld dat er geen significante gevolgen zijn;

---

¹⁸ Met name het habitatype H7110 'actief hoogveen', dat voorkomt op de Brunsummerheide en waarvoor de instandhoudingsdoelstelling 'uitbreiding oppervlak en behoud kwaliteit' geldt, is zeer gevoelig voor stikstofdepositie.

¹⁹ Zie uitspraken ABRvS van 5 april 2006 (200405038/1); 24 september 2007 (200708180/1); 26 maart 2008; 200800289/1 en 24 september 2008 (200708180/1).

- ook de afname van de totale depositie die zekerheid niet biedt omdat de totale depositie op de betreffende habitats boven de kritische depositiewaarde zal blijven;
- omdat concrete gegevens over de ontwikkeling van de depositie na aanleg van de Buitenring ontbreken, ook hieruit een onzekerheid voortkomt.

Op grond van deze constatering meent de Commissie dat niet met zekerheid kan worden uitgesloten dat aanleg van de Buitenring geen significante gevolgen heeft voor de in de passende beoordeling betrokken Natura 2000-gebieden. Dit moet ofwel (door toegespitst onderzoek) met zekerheid kunnen worden uitgesloten ofwel leidt tot de noodzaak de zogenaamde ADC-toets te doorlopen.

- Indien het project de ADC-toets moet doorlopen beveelt de Commissie aan deze toetsing ook in de tweede aanvulling op te nemen, mede vanwege de onderbouwing van nut en noodzaak (zie par. 2.1 van dit advies).

2.3.2 Berekening cumulatieve gevolgen

MER

In de passende beoordeling wordt een aantal uitgangspunten met betrekking tot de berekening van cumulatieve effecten gepresenteerd (par. 5.4, p. 74 van de PB). De invulling van het begrip ‘cumulatieve gevolgen’ is in de wet niet geregeld. Op basis van jurisprudentie en van de systematiek van Natura 2000 acht de Commissie het nodig andere uitgangspunten te hanteren.²⁰

Eerste aanvulling

In de aanvulling is ervan uitgegaan dat alleen die plannen en projecten, waarvoor in het verleden een vergunning op grond van de Nbw 1998 is verleend, tot cumulatie van effecten leiden. Naar de mening van de Commissie is op basis van de gegevens in het MER en de aanvulling niet uit te sluiten dat er plannen en projecten (waaronder bestaand gebruik) zijn waarvoor geen Nbw-vergunning is verleend dan wel geen Nbw-vergunning benodigd is, maar waarmee de Buitenring in cumulatie significant negatieve gevolgen voor instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden kan veroorzaken.

- De Commissie adviseert in de tweede aanvulling activiteiten zoals genoemd in bijlage 3 van dit advies te betrekken bij de vraag of in cumulatie significante gevolgen zijn uit te sluiten.

2.3.3 Beschermd natuurmonument

MER

Op p. 15-16 van de passende beoordeling staat dat de in het ‘aanwijzingsbesluit beschermd natuurmonument’ genoemde soorten geen rechtstreekse bescherming vanuit de Natura 2000-wetgeving genieten en derhalve niet in de passende beoordeling zijn betrokken. Echter, omdat de betreffende Natura 2000-gebieden nog niet zijn *aangewezen* is het nodig ook de gevolgen voor de in het aanwijzingsbesluit genoemde soorten in kaart te brengen.²¹

²⁰ Ter bevordering van de leesbaarheid van dit advies zijn deze opgenomen in bijlage 3.

²¹ Hierbij geldt dat indien sprake is van significante gevolgen een vergunning als bedoeld in art. 16 lid 1 Nbw 1998 slechts wordt verleend indien met zekerheid vaststaat dat de natuurlijke kenmerken van het beschermde

Eerste aanvulling

In de aanvulling wordt ingegaan op de gevolgen van de Buitenring voor de soorten genoemd in het aanwijzingsbesluit als beschermd natuurmonument. Alhoewel de Commissie het voldoende aannemelijk vindt dat deze soorten niet rechtstreeks in hun habitat of voortbestaan worden aangetast door de aanleg van de Buitenring, moet de toename van de barrièrewerking opgevat worden als een aantasting van de natuurlijke kenmerken van het gebied. Als de barrièrewerking niet met zekerheid gemitigeerd kan worden (zie par. 2.4.1 van dit advies) is alleen bij dwingende redenen van groot openbaar belang besluitvorming over de weg mogelijk.

2.4 Mitigerende en compenserende maatregelen voor natuur

2.4.1 Versterkende kansen / barrièrewerking

MER

Op p. 31 en p. 56/57 van de passende beoordeling staat:

“Om per habitatype en per habitatrictlijnsoort het effect van de Buitenring te kunnen beoordelen, is het noodzakelijk inzicht te verkrijgen in de kwetsbaarheid voor storende effecten (milieugevoeligheid). Aan de andere kant zijn er ook kansen om de betreffende populaties en habitats te versterken. Dat zal worden uitgezocht in het kader van het Beheerplan Natura 2000, en wordt in deze passende beoordeling buiten beschouwing gelaten.”

Echter, deze 'versterkende kansen' kunnen (deels) als mitigerende dan wel compenserende maatregelen voor Natura 2000 of EHS worden opgevat. Voor zover dat het geval is dienen zij in de aanvulling beschreven te worden.

Eerste aanvulling

In de aanvulling wordt ingegaan op de aanleg van een ecoduct waarmee de samenhang tussen de Brunssummerheide en de Brandenburg versterkt wordt en op de mogelijkheid van het ontwikkelen van natuur in de wegberm. De Commissie wijst erop dat het ecoduct zoals beschreven in de aanvulling niet geschikt zal zijn voor amfibieën zoals de Kamsalamander.²² Ook zal één enkele verbinding voor thermofiele soortgroepen en één enkele verbinding voor overige soortgroepen waarschijnlijk onvoldoende zijn als mitigatie voor de toegenomen barrièrewerking (3-4 maal drukker en 1,5 maal breder dan de huidige wegen)²³, onder andere vanwege kwetsbaarheid van een enkele verbinding voor calamiteiten als brand of wateroverlast.

- De Commissie concludeert dat niet met zekerheid is aangetoond dat de maatregelen zoals beschreven in de aanvulling de toegenomen barrièrewerking kunnen mitigeren voor met name amfibieën. Zij adviseert in de tweede aanvulling meerdere robuuste verbindingen tussen de twee natuurgebieden uit te werken. Hieruit moet, voorzover het soorten betreft waarvoor instandhoudingdoelstellingen in het kader van N2000 zijn geformuleerd, zekerheid worden verkregen dat de toename van barrièrewerking door de Buitenring geen significante gevolgen heeft.

---

natuurmonument niet worden aangetast, tenzij dwingende redenen van groot openbaar belang tot het verlenen van een vergunning noodzaken.

²² In rapport B1 p. 126 is sprake van een mogelijk 30 m breed ecoduct; mondeling is toegelicht dat het hier ook om een vochtige zone t.b.v. passage door amfibieën zou kunnen gaan. In de aanvulling wordt aangegeven dat voor thermofiele soorten als reptielen en kevers een passage van 5 m breed al genoeg is, en dat andere soortgroepen (zoogdieren, amfibieën), gebruik kunnen maken van een wildtunnel zoals de Paardentunnel.

²³ En dus ook onvoldoende om te leiden tot herstel van de ruimtelijke samenhang zoals aangegeven in het Ontwerpbesluit Brunssummerheide (LNV, 2006).

2.4.2 Areaalverlies / verbinding Brunssummerheide - Teverenerheide

MER

Het verlies aan oppervlakte kwalificerende habitats wordt in de passende beoordeling aangemerkt als niet-significant, behalve voor de alternatieven 1.3 t/m 1.8. In deze alternatieven gaat 1,4 % van het habitattype vochtige heide verloren.

Tijdens het overleg is nader toegelicht dat het hier gaat om een gebied tussen twee wegen. Een deel van dit gebied kan volgens de exclaveringsformule van Natura 2000 als 'berm' worden aangemerkt. Het overige deel is droog bos, met daarin 700 m² vochtige heide; dit is 1,4 % van de vochtige heide uit de hele Brunssummerheide. In dit middengebied komen geen kenmerkende soorten voor; het functioneert uitsluitend als stapsteen in de verbinding tussen de Brunssummerheide met golfbaan en Teverenerheide. Verlies van dit middengebied is dan ook ingrijpender vanwege deze verbindingfunctie dan vanwege het areaalverlies op zichzelf.

Door aanleg van de Buitenring wordt de verbinding (onder andere voor amfibieën en reptielen) verbroken. Herstel van de verbinding tussen deze gebieden door middel van ecopassages, ecoducten of faunatunnels is op te vatten als een mitigerende (en deels als een compenserende) maatregel voor dit significante gevolg en dient dus in het MER te worden beschreven.

Eerste aanvulling

In de aanvulling zijn maatregelen om de verbindingfunctie te versterken beschreven (zie par. 2.4.1). Daarnaast is beschreven dat door aanpassing van het ontwerp (steilere taluds, smallere berm en/of versmalling van het wegprofiel) het ruimtebeslag op het areaal vochtige heide weggenomen kan worden. Hiermee is voldoende onderbouwd dat significante gevolgen op het aspect 'areaalverlies' vermeden kunnen worden.

2.4.3 Maatregelen ten behoeve van de hydrologie van het Natura 2000-gebied Geleenbeekdal

MER

In het MER wordt aangegeven dat niet uitgesloten is dat de tijdelijke drooglegging ten behoeve van de aanleg van de weg gevolgen heeft voor de kwetsbare natuurwaarden²⁴ in het gebied Geleenbeekdal. Er wordt aangegeven dat hiertoe in de verdere procedure een 'bemalingsonderzoek en -plan' wordt opgesteld. Maatregelen om te voorkomen dat tijdelijke drooglegging significante gevolgen heeft kunnen echter worden opgevat als 'noodzakelijke maatregel' of mitigerende maatregel (zie hierboven).

Eerste aanvulling

In de aanvulling wordt beschreven door welke aanpassingen aan het ontwerp en tijdelijke technische maatregelen significante gevolgen voor de hydrologie van het Geleenbeekdal voorkomen kunnen worden. Hiermee is voldoende aannemelijk gemaakt dat het mogelijk is significante gevolgen voor het Geleenbeekdal te voorkomen.

---

²⁴ Vochtige alluviale bossen, vochtig schraal hooiland en kalkmoeras.

2.5 Natuurcompensatie

Indien bij een project na mitigatie tevens compensatie aan de orde is, kan een plan voor compensatie als volgt worden opgebouwd:²⁵

- Eerst kunnen compenserende maatregelen worden opgesteld voor negatieve effecten op de natuurwaarden die worden beschermd door de Nbw 1998.
- Indien hierna negatieve effecten overblijven op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS, voor wat betreft areaal, samenhang en kwaliteit, moeten hiervoor aanvullend compenserende maatregelen worden opgesteld.
- Vervolgens moet worden nagegaan of voor het verkrijgen van ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet nog sprake moet zijn van aanvullende compenserende maatregelen.
- Tenslotte moet worden nagegaan of nog aanvullende maatregelen nodig zijn om te voldoen aan een eventueel aan de orde zijnde herplantplicht volgens de Boswet.

MER

In het MER is een duidelijke berekening gepresenteerd van de te realiseren aantallen ha natuurcompensatie. Deze zijn gepresenteerd in tabel 6.30 van deel B1 van het MER (voor tracédeel noord) en tabel 6.90 van deel B2 (voor tracédeel zuid). Hierin is tevens een toeslag opgenomen voor moeilijk te compenseren natuur. De compensatietaak moet nog nader uitgewerkt en vastgelegd worden in een compensatieplan. De systematiek van de toeslagberekeningen is conform de Herziening natuurcompensatieregeling Provincie Limburg (nr. 328 uit 2002), zoals ook in het POL staat. In 2005 is echter een beleidsregel vastgesteld waarin de POG-gebieden ook een toeslag krijgen, namelijk de helft van de gebieden in de EHS, dus respectievelijk 17 en 33%. (Provinciaal blad van 6 september 2005). Deze toeslagberekeningen zijn niet in het MER opgenomen.

Eerste aanvulling

In de aanvulling wordt onderbouwd dat de berekeningen inclusief toeslag maximaal 1 ha verschillen met de berekeningen uit het MER. Hiermee is duidelijk welke natuurcompensatie nodig is (maximaal 138,7 ha).

Over de haalbaarheid van de natuurcompensatie wordt in de aanvulling onder meer aangegeven dat dit:

- binnen de provincie Limburg dient plaats te vinden, bij voorkeur in de POG (Provinciale Ontwikkelzone Groen);
- ook in Duitsland kan plaatsvinden.

Dit is met elkaar in tegenspraak geformuleerd. Ook wordt aangegeven dat financiële compensatie mogelijk is indien fysieke compensatie van kwantitatief en kwalitatief gelijkwaardige natuur niet mogelijk is. Dit is echter uitsluitend het geval voor EHS en POG-natuur.

- De Commissie wijst erop, dat er sprake is van hoogwaardige en moeilijk te compenseren natuur.²⁶ Voorts wijst zij op de verplichtingen de verschillende soorten com-

---

²⁵ Bron: 'Spelregels EHS, Beleidskader voor compensatiebeginsel, EHS-saldobenadering en herbegrenzen EHS. Een gezamenlijke uitwerking van rijk en provincies', opgesteld door de Ministeries van LNV en VROM en de provincies, p.15.

²⁶ Op de kwaliteit van de natuur die door de Buitenring wordt aangetast wordt ingegaan in onder meer zienswijzen 323, 333, 334, 408, 415, 419, 420, 424, 427, 566, 607, 5146, 5171, 5235, 5280.

pensatie tijdig te regelen en adviseert hier in het vervolg van het proces voldoende aandacht aan te besteden.²⁷

2.6 Cultuurhistorie

MER

Op p. 156 en 160 van deel B1 van het MER wordt aangegeven dat nog een aanvullende inventarisatie van de cultuurhistorische (waaronder archeologische) waarden zal plaatsvinden. Voor een vergelijking van de alternatieven en het volwaardig meewegen van het aspect cultuurhistorie bij de tracékeuze is deze inventarisatie nodig in het kader van de m.e.r.

Eerste aanvulling

In de aanvulling is een nieuwe analyse gemaakt van het ruimtebeslag op archeologisch (mogelijk) belangrijke gebieden. Hierbij is uitgegaan van de archeologische advieskaart voor de Parkstadgemeenten en Nuth. Hieruit blijkt, dat de verwachtingswaarde²⁸ aanzienlijk naar boven moet worden bijgesteld. Het ruimtebeslag op gebieden met een hoge verwachtingswaarde blijkt voor alle alternatieven aanzienlijk hoger, waarbij alle alternatieven negatief tot zeer negatief scoren.

De Commissie wijst erop, dat hierbij nog is voorbijgegaan aan het voorkomen van *bekende* terreinen van archeologische betekenis of (zeer) (hoge) waarde (al dan niet wettelijk beschermd). Op de derde kaart in bijlage 5 van de aanvulling staan deze terreinen wel in de legenda genoemd, maar er staat slechts één terrein op de kaart. Bij raadpleging van de kaartmodule op de website www.kich.nl²⁹ blijkt dat er diverse, al dan niet beschermde, archeologische terreinen ontbreken in bijlage 5. De Commissie concludeert dat de kaart in de aanvulling geen complete nieuwe analyse is, maar een meer gedetailleerde onderbouwing van *verwachtingswaarden*, die in samenhang met de in het MER genoemde *bekende waarden* moet worden gezien. Voor de vergelijking van de tracés onderling maakt dit overigens weinig verschil, aangezien uit het ruimtebeslag op gebieden met een hoge verwachtingswaarde en losse vindplaatsen al blijkt dat de effecten van aanleg van de Buitenring op het bodemarchief zeer negatief zullen zijn.

- De Commissie adviseert bij verdere uitwerking van het voorkeurstracé aandacht te besteden aan de mogelijkheden om archeologische vindplaatsen in te passen en rekening te houden met het tijdsbeslag van behoud 'ex situ' (opgravingen), waar inpassing niet mogelijk is. Ook adviseert zij aandacht te besteden aan mogelijkheden om de gevolgen op overige cultuurhistorische waarden te mitigeren.

---

²⁷ Wat betreft compensatie voor Natura 2000: uit art. 19h van de Nbw 1998 volgt dat het met de compenserende maatregelen beoogde resultaat dient te zijn bereikt op het moment waarop de significante gevolgen zich voordoen, tenzij kan worden aangetoond dat deze gelijktijdigheid niet noodzakelijk is om de bijdrage van het betrokken gebied aan Natura 2000 veilig te stellen.

Wat betreft EHS-compensatie: uit de 'Spelregels EHS' volgt dat ten tijde van het besluit over het project ook het besluit over mitigatie en (fysieke en/of financiële) compensatie genomen moet worden of zijn. In het compensatieplan worden in ieder geval (naast begrenzing, natuurdoelen, maatregelen, ontwikkelingsbeheer en regulier beheer) termijnen, een tijdpad voor realisatie en een evaluatiemoment t.a.v. de kwaliteit van de gerealiseerde compensatienatuur weergegeven.

Gedeputeerde Staten van Limburg hebben op 6 september 2005 een aanpassing van de beleidsregel natuurcompensatie vastgesteld. Ook in deze beleidsregel wordt van groot belang geacht dat de mitigatie en/of compensatie gerealiseerd dient te zijn uiterlijk gelijktijdig met de aanvang van de ingreep.

²⁸ De kans op het aantreffen van archeologische vondsten of sporen (ook wel 'trefkans' genoemd).

²⁹ Kennis Infrastructuur Cultuur Historie.

3. OVERIGE OPMERKINGEN MET AANBEVELINGEN

De opmerkingen in het verdere advies hebben geen betrekking op essentiële tekortkomingen. De Commissie hoopt met onderstaande aanbevelingen een bijdrage te leveren aan de kwaliteit van de verdere besluitvorming.

3.1 Verkeersintensiteiten

De verwachte verkeersintensiteiten op de Buitenring (door de aantrekkende werking hiervan) lijken in het MER hoger uit te vallen, dan werd ingeschat ten tijde van de Startnotitie. Gevolg hiervan is, dat de IC-verhoudingen op kruispunten en rotondes zeer hoog komen te liggen. Hierdoor kunnen betrekkelijk snel na openstelling van de weg nieuwe knelpunten ontstaan bij onder meer aansluitingen op toeleidende wegen. Het is daardoor mogelijk dat in de toekomst aanpassing van aansluitingen nodig is.

- De Commissie adviseert bij de uitwerking van de plannen aandacht te besteden aan mogelijke aanpassingen die in de toekomst aan aansluitingen nodig kunnen zijn.

3.2 Barrièrewerking langzaam verkeer

De aanleg van de Buitenring vergroot de barrièrewerking en verkleint de mogelijkheden voor diverse vormen van langzaam verkeer (wandelen, fiets, ruiter, agrarisch e.d.) voor verschillende doeleinden (recreatief, woon-werk, woon-school, agrarisch etc.).³⁰

- De Commissie adviseert om in het kader van het inpassingsplan deze vervoerstromen in kaart te brengen, de voornaamste knelpunten aan te geven en oplossingen aan te dragen om die knelpunten waar mogelijk op te heffen.

3.3 Landschap en inpassing

Ten behoeve van het project is, naast het MER, een Omgevingsvisie opgesteld.³¹ Hierin worden aanbevelingen gedaan voor vormgeving en inpassing. De Commissie merkt op dat bepaalde voorstellen uit de Omgevingsvisie afwijken van de in het MER beschreven alternatieven. Dit kan betekenen, dat indien gekozen wordt voor een in de Omgevingsvisie beschreven inpassing, bij wezenlijk verschil met de in het MER beschreven alternatieven, aanvullende milieu-informatie nodig kan zijn.

- De Commissie adviseert bij de uitwerking van het inpassingsplan na te gaan of de milieugevolgen van het uiteindelijk gekozen tracé (inclusief vormgeving) kunnen afwijken van de gevolgen zoals beschreven in het MER. In dat geval dienen die milieugevolgen in de tweede aanvulling te worden beschreven.

---

³⁰ Onder meer zienswijzen 102, 104, 331, 524, 545, 553, 616, 5146, 5186, 5190, 5250, 5243 geven dit aan.

³¹ Omgevingsvisie Buitenring Parkstad Limburg, concept mei 2008, H+N+S Landschapsarchitecten.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: Provincie Limburg, Regio Parkstad en gemeente Nuth

Bevoegd gezag: Provincie Limburg

Besluit: Vaststelling provinciaal inpassingsplan

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C1.5

Activiteit: Het wijzigen en uitbreiden van bestaande wegen, alsmede het aanleggen van nieuwe wegvakken, om daardoor één doorlopende verbinding ter ontsluiting van het gebied Parkstad Limburg te creëren.

Betrokken documenten:

De Commissie heeft, behalve het MER, de volgende documenten betrokken bij haar advisering:

- Omgevingsvisie Buitenring Parkstad Limburg, H+N+S Landschapsarchitecten, concept mei 2008;
- Bestuurlijk Voorkeurstracé, Provincie Limburg, 27 mei 2008;
- Veldinventarisatie 2005, Arcadis, 5 november 2005;
- Belevingsonderzoek Vliegbasis Geilenkirchen, percepties van inwoners in Nederland, RIVM 2008;
- Tracénota/MER Buitenring Parkstad, aanvulling op het MER, Arcadis, 17 oktober 2008.

De Commissie heeft kennis genomen van de zienswijzen en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een zienswijze als die nieuwe inzichten naar voren brengt. Vanwege het grote aantal ontvangen zienswijzen waarin dezelfde punten naar voren werden gebracht is de verwijzing naar zienswijzen op bepaalde punten in het advies mogelijk niet volledig, echter alle zienswijzen zijn bij de advisering betrokken. Een lijst van ontvangen zienswijzen wordt gegeven in Bijlage 2.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure: 16 augustus 2006

aanvraag richtlijnenadvies: 15 augustus 2006

ter inzage legging startnotitie: 17 augustus 2006 tot 28 september 2006

richtlijnenadvies uitgebracht: 23 oktober 2006

richtlijnen vastgesteld: 5 december 2006

kennisgeving MER: 4 juni 2008

aanvraag toetsingsadvies: 27 mei 2008

ter inzage legging MER: 4 juni tot 16 juli 2008

aanvulling aangeleverd: 20 oktober 2008

toetsingsadvies uitgebracht: 11 november 2008

Bijzonderheden:

Deze m.e.r.-procedure is gesplitst in meerdere fasen.

In de eerste fase is een corridor bepaald, waarbinnen de Buitenring moet komen te liggen. In de onderhavige fase zijn de alternatieven binnen de corridor op milieugevolgen met elkaar vergeleken.

Oorspronkelijk zou het MER dienen voor het nemen van een 'tracébesluit' wat zou worden vastgelegd in een aanvulling op het provinciaal omgevingsplan. Gedurende het proces is ervoor gekozen de tracékeuze en de ruimtelijke in-

passing daarvan vast te leggen en uit te werken in een provinciaal inpassingsplan (planfiguur uit de nieuwe Wro). Naar verwachting zal het ontwerp-inpassingsplan medio 2009 ter inzage worden gelegd. In dit plan zullen (deels) eindbestemmingen worden opgenomen. De informatie in het MER moet dan ook bij het detailniveau van het inpassingsplan aansluiten. Het noodzakelijke detailniveau kan daarbij gerelateerd worden aan de mate waarin de alternatieven onderscheidend zijn. Voor het voorkeurstracé betekent dit dat de milieueffecten van het tracé en die van de eventueel te nemen mitigerende en compenserende maatregelen zodanig beschreven moeten zijn, dat aannemelijk is dat aan normstellingen voldaan kan worden.

De Commissie heeft bij de toetsing het MER beoordeeld op:

3. de noodzakelijke informatie voor keuze van het voorkeurstracé;
4. de noodzakelijke informatie voor besluitvorming over het inpassingsplan.

Tijdens de toetsing heeft de Commissie geconstateerd dat op de een aantal aspecten nadere milieu-informatie nodig of wenselijk is voor de keuze voor het voorkeurstracé. Hierover heeft de provincie aanvullende informatie aangeleverd. De Commissie is van mening dat hiermee de essentiële informatie voor een onderbouwde keuze van het voorkeurstracé beschikbaar is. Voor besluitvorming over het inpassingsplan is nog niet alle essentiële informatie beschikbaar.

De m.e.r. is gecombineerd met de Umweltsverträglichkeitsprüfung (UVP, Duitse m.e.r.) voor de B258n, een nieuwe verbinding vanuit Duitsland. Deze moet aan de zuidkant op de Buitenring aansluiten. De Commissie benadrukt dat haar advies alleen betrekking heeft op de alternatieven op Nederlands grondgebied.

Werkwijze Commissie bij toetsing:

Tijdens de toetsing inventariseert de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de (vooraf) gestelde eisen. Vervolgens beoordeelt de Commissie de ernst van de eventuele tekortkomingen. Daarbij staat de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een voldoende plaats te geven bij de besluitvorming. Is dat naar haar mening niet het geval dan signaleert de Commissie dat er sprake is van een zogenoemde 'essentiële tekortkoming'. De Commissie adviseert dan dat die informatie alsnog beschikbaar komt, alvorens het besluit wordt genomen. Overige tekortkomingen in het MER worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag. Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ing. J. Derksen
ir. P. van Eck
drs. G. Korf (werkgroepsecretaris)
dr. K.D. Jesse
ir. J.E.M. Lax
drs. J.A.A.M. Leemans
dr. D.K.J. Tommel (voorzitter)

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen en adviezen

101	Stadt Wurselen, Wursele (BRD)
102	Parkstad Limburg, Heerlen
102a	Parkstad Limburg, Heerlen
102b	Parkstad Limburg, Heerlen
103	Ministerie van Defensie, Dienst Vastgoed Defensie, Tilburg
104	BJA Legal Opinion B.V., Meerssen
105	Gemeente Landgraaf, Landgraaf
106	Gemeente Nuth, Nuth
107	Stadt Aachen, Aachen (BRD)
108	Stadt Aachen, Aachen (BRD)
109	Gemeente Schinnen, Schinnen
109A	Gemeente Schinnen, Schinnen
110	Commissie Ruimtelijke Kwaliteit, Wijlre
111	Rijkswaterstaat, Maastricht
112	Stadt Aachen, Aachen (BRD)
113	Kreis Aachen, Aachen (BRD)
114	Stadt Geilenkirchen, Geilenkirchen (BRD)
115	Gemeente Kerkrade, Kerkrade
201	Groen Links Nuth, Nuth
301	MC Donalds Landgraaf, Landgraaf
302	ProRail, Eindhoven
303	Mondriaan Zorggroep, Heerlen
304	Joma Tegelininstallatiebedrijf, Kerkrade
305	Aann. & Timmerbedrijf Dols BV, Kerkrade
306	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten, Amersfoort
307	G.J. Kempen B.V., Landgraaf
309	IVN afdeling Nuth, Hulsberg
310	W.F.G.A. Hoogewerf, Arcen
311	Van Gilst, Kerkrade
312	Gehlen Schols Logistics, Kerkrade
313	Kamer van Koophandel Limburg, Venlo
314	Dacier machinefabriek B.V., Kerkrade
315	IVN afdeling Hoensbroek, Hoensbroek
316	J.M.D. Motoparts B.V., Nuth
317	CPC Computers, Kerkrade
318	GaiaPark Kerkrade Zoo, Kerkrade
319	Waterschap Roer & Overmaas, Sittard
320	Platteland in uitvoering, Sweikhuizen
321	Eurosit B.V., Kerkrade
322	Houtzagerij Windels, Brunssum
323	IVN, afdeling Brunssum & Onderbanken, Schinveld
324	IVN, afdeling Brunssum & Onderbanken, Schinveld
325	IVN, afdeling Brunssum & Onderbanken, Schinveld
326	Avantis GOB NV, Heerlen
327	Cleanlease Fortex, Kerkrade
328	Cetex, Kerkrade
329	Milieunetwerk, Bingelrade
330	Arvalis, Roermond
331	Fietsersbond, afdeling Parkstad, Heerlen
332	EVO, Zoetermeer
333	Vereniging Natuurmonumenten, 's-Gravenland
334	Vereniging Natuurmonumenten, 's-Gravenland
335	LLTB, Roermond
336	De Bovenste Hof, Brunssum
337	Meens B.V., Nuth
338	Romantisch Wonen VOF, Nuth
339	Herberg Bijsmans, Kerkrade
340	Basisschool RK Titus Brandsma, Brunssum
341	De Tovertuin, Brunssum
401	Rutten & Welling Advocaten, namens F.G. Kooiker & Zn VOF, Heerlen
402	Goorts & Coppens Advocaten, namens J.J.M. Hofland, Deurne

403 Stg. Leefbaarheid Onderbanken, Schinveld
404 SRK Rechtsbijstand, Zoetermeer
405 Belangengroepering Hoefveld (BGH), buurt Hoefveld, Landgraaf
406 Accon AVM adviseurs en accountants, namens Ruitsportvereniging
De Grone Vallei, Deurne
407 mr. J.W.H. Kempen, namens H. Janssen en Zonen Beheer B.V., Geleen
408 ARAG Rechtsbijstand, namens L. van Leeuwen en M. Verheij, Roermond
409 Vereniging Zwart (G) een, Heerlen
410 Vereniging Zwart (G) een, Brunssum
411 Goorts & Coppens Advocaten, namens J.A.T. Gielkens, Deurne
412 Van Dijk c.s. Advocaten, namens P.E.M. Hupkens en B.Derksen, Maastricht
413 Boels Zanders Advocaten, namens café-restaurant Bergrust, Maastricht
414 Van Dijk c.s. Advocaten, namens P.E.M. Hupkens en B. Derksen, Maastricht
415 Van Dijk c.s. Advocaten, namens P.E.M. Hupkens en B. Derksen, Maastricht
416 Achmea Rechtsbijstand, namens L.H.M.P. Pennartz, Tilburg
417 Van Dijk c.s. Advocaten, namens P.E.M. Hupkens en B. Derksen, Maastricht
418 AKD Prinsen Van Wijmen, namens erven De Marchant et d'Ansembourg,
Breda
419 Van Dijk c.s. Advocaten, namens P.E.M. Hupkens en B. Derksen, Maastricht
420 Van Dijk c.s. Advocaten, namens P.E.M. Hupkens en B. Derksen, Maastricht
421 Boels Zanders Advocaten, namens Wienerberger BV, Maastricht
422 AKD Prinsen Van Wijmen, namens L.M.A.G.A. de Marchant et d'Ansembourg,
Breda
423 Accon AVM adviseurs en accountants, namens W.A.L.M. A'Campo, Deurne
424 Stichting Milieufederatie Limburg, Roermond
425 Aelmans Adviesgroep B.V., namens T. Fanchamps, H. Langner, J. Hofwegen,
M. Maats en J. Kroes, Van Druten e.a., Voerendaal
425a Aelmans Adviesgroep B.V., Voerendaal
426 Boels Zanders Advocaten, namens Martel BV, Maastricht
427 Boels Zanders Advocaten, namens G.A.H. van Ingen, Maastricht
428 Boels Zanders Advocaten, namens café-restaurant Bergrust, Maastricht
429 Stichting Milieufederatie Limburg, Roermond
429a Stichting Milieufederatie Limburg, Roermond
501 Frank Verkoelen, Vaesrade
502 M.P.A.J. Op het Veld, Amstenrade
503 E.H.M. Robroek, Heerlen
504 A.T.M. Deckers, Heerlen
505 M.H.M. Smeets, Landgraaf
506 L. Delsing, Brunssum
507 Fam. M.J.G. Vankan-Creugers, Kerkrade
508 Fam. M.G.M. Sturmans, Brunssum
509 E. Geenen-Helwig, Brunssum
510 F.J. van Wersch, Kerkrade
511 Fam. Boetsen, Nuth
512 L. Vullings-Driessens, Nuth
513 W. Ritzen, Vaesrade
514 J.L. Walls, Brunssum
515 R. Bemelmans, Nuth-Vaesrade
516 F.J.B. Heckmans, Landgraaf
517 Mw. G. Appeldoorn, Brunssum
518 H. Vullings, Nuth
519 Mw. E. Essers-Beckers, Brunssum
520 Wiel v. Loo, Landgraaf
521 Frans Heckmans, Landgraaf
522 J.A. Janssen, Brunssum
523 A. Joosten-Krutzen, Hoensbroek
524 W.H.M. Sangen-Bemelmans, Kerkrade
525 J.G.M. Merken, Landgraaf
526 C. van Daatselaar-Graus, Kerkrade
527 mr. W.J.H. van Loo, Landgraaf
528 M. Jakob-Jongen, Kerkrade
529 B. Pastoor, Brunssum
530 M. Willems, Landgraaf

531 H.J.J. Erkens, Landgraaf
532 Magda und Bernhard Plum, Aachen-Horbach
533 J. van Uden, Landgraaf
534 H.G.M. Plettenberg, Kerkrade
535 Fam. Strüfer, Kerkrade
536 T. Schildmans, Oirsbeek
537 A. J. de Nooij, Brunssum
538 J.A.B. Kroes, Kerkrade
539 J.D. Hofwegen, Kerkrade
540 J. Berendsen, Landgraaf
541 E. Jongen, Kerkrade
542 C. Stalman, Kerkrade
543 A.E.J. Fanchamps, Kerkrade
544 W.L.H. Broers, Kerkrade
545 M. Bastiaan-Net, Kerkrade
546 R. Martens, Kerkrade
547 S. Mohnen, Kerkrade
548 Fam. M.J.G. Vankan-Creugers, Kerkrade
549 M. Maats, Kerkrade
550 Fam. Quaden, Kerkrade
551 W.H.M.L. Rikers, Kerkrade
552 J. Breuker-Closset, Schinveld
553 H.M.P. Schröder, Brunssum
554 M.S. Weling, Schinveld
555 W. Daemen, Schinveld
556 Fam. Borger, Schinveld
557 T. Herwegh-Mennis, Landgraaf
558 R. Wings, Landgraaf
559 M.B.M. Heuts, Amstenrade
560 H.J.G. Rikers, Kerkrade
561 J.J.M. Huntjens, Kerkrade
562 F.J.H. Poels, Brunssum
563 J.W.G. Oerlemans, Landgraaf
564 R.H.M. van Eindhoven, Landgraaf
565 F. Op den Camp, Landgraaf
566 K.A. Keischgens, Kerkrade
567 R. Vullings, Landgraaf
568 F. Meuser, Landgraaf
569 J.H. Baggen, Amstenrade
570 J.J. Jurgen, Landgraaf
571 Erven Franssen-Ploum, Kerkrade
572 P. Hendrix, Kerkrade
573 Fam. Lenzen, Kerkrade
574 H. Uitewaal, Kerkrade
575 Cathie Deckers, Kerkrade
576 P.H.M. Schoonbrood, Kerkrade
577 Fam. S. en H. Hoever, Kerkrade
578 K.D. Buchheim, Kerkrade
579 Wienen Kar, Kerkrade
580 W.R.J. Beulen, Kerkrade
581 Dirk Heinze, Kerkrade
582 J. Vinken, Kerkrade
583 Dave Boekenstein, Kerkrade
584 H.J.F. Persoon, Kerkrade
585 R. Plum, Kerkrade
586 Skraoki Mustapha, Kerkrade
587 Joost en Danja Thomas, Kerkrade
588 M.H. Schaap, Kerkrade
589 Karl Toussaint, Kerkrade
590 Jan Kuhnert, Kerkrade
591 Fam. Grissen, Kerkrade
592 Gudrun und Wilhelm Hilgers, Kerkrade
593 J.G.M. Klomp, Landgraaf

594 J.J. Velroy, Landgraaf
595 J. Funchen-Töy'es, Landgraaf
596 Huub Reumkens en Carla Heinen, Landgraaf
597 Mainzer en Mainzer-de Schepper, Landgraaf
598 A.H. Burgemeester, Landgraaf
599 ir. J.H. Paré, Hoensbroek
5100 P.H.L. van der Vorst, Amstenrade
5101 J. von Grumbklow en D. Merle, Landgraaf
5102 Fam. Hendriks, Landgraaf
5103 H. Frusch, Hoensbroek
5104 R.M.J. Beyaars, Landgraaf
5105 R. Petit en E. Giesbers, Landgraaf
5106 M.H.J. Conjaerts, Landgraaf
5107 M.L. Kollee en R.E.M. Karis, Amstenrade
5108 F. T. Theunissen, Landgraaf
5109 Fam. Caelen, Kerkrade
5110 J.H.J. Berendsen, Landgraaf
5111 Ruud en Lindy Roos, Landgraaf
5112 H. van den Heuvel, Landgraaf
5114 F.L.M. Hermans, Nuth
5115 D.F.M. Lenssen en L.A.J. Reijnders, Landgraaf
5116 Richard Jeske, Landgraaf
5117 drs. H.C.M. Lempers, Landgraaf
5118 L. Palmen, Hoensbroek
5119 J. Nauts-Jennekens, Brunssum
5120 Frank en Kim Weerts, Kerkrade
5121 W.E.P. Pelzer, Landgraaf
5122 De heer en mevrouw Bost, Kerkrade
5124 W.H. Wilmsen, Landgraaf
5125 L. Quadflieg-Baur, Landgraaf
5126 J.L. Gerards, Landgraaf
5127 A.C. v.d. Pol, Landgraaf
5128 T. Stormen-van Kan, Landgraaf
5129 G.W.J. en J.M.M. Sijben-Gelissen, Landgraaf
5130 J. Eussen, Landgraaf
5131 H.J.H.M. Reumkens, Landgraaf
5132 W.J. Peters, Landgraaf
5133 Fam. Bessems, Kerkrade
5134 Fam. Dinjens, Kerkrade
5135 F. Meerten en A. Kil, Kerkrade
5136 J.M.N. en M.J.J. van den Bergh-Maas, Hoensbroek
5137 P.J. Limbach, Landgraaf
5138 G.F.G.M. Mulders-Odekerken, Landgraaf
5139 T. Visser, Landgraaf
5140 Fam. H. Fincken-Lemmens, Amstenrade
5141 Fam. H. Fincken-Lemmens, Amstenrade
5142 Fam. H. Fincken-Lemmens, Amstenrade
5143 Fam. H. Fincken-Lemmens, Amstenrade
5144 Fam. H. Fincken-Lemmens, Amstenrade
5145 drs. J.M.H.G. Stevens en H.T.M. Deckers, Kerkrade
5146 P.W.M.J. Keulen, Brunssum
5147 J.M.G. Sauren, Landgraaf
5148 G.B.A. Otto, Landgraaf
5149 T. Hansen, Landgraaf
5150 M.J. Cornips, Kerkrade
5151 drs. P.F.J. Rohde en ing. G. Rohde-Kotter, Hoensbroek
5152 Fam. H. Franssen, Amstenrade
5153 Fam. H. Franssen, Amstenrade
5154 Fam. H. Franssen, Amstenrade
5155 Guido Gosenson, Landgraaf
5156 P.M.M. Brinkhoff en N.G.G. Hilgers, Landgraaf
5157 Fam. H. Franssen, Amstenrade
5158 J.F.S. Eleveld en M.M.S. Dautzenberg, Landgraaf

5159 P. van Rijmenam, Brunssum
5160 H.J.A. Ariesen, Landgraaf
5161 J.H. Snackers, Brunssum
5162 M. Quadvlieg, Landgraaf
5163 J.H. Borghmans-Rogge, Hoensbroek
5164 Fam. B. van der Vorst, Amstenrade
5165 Ton Verhiel, Landgraaf
5166 L. Funcken, Landgraaf
5167 F.G.M. van Loo, Landgraaf
5168 ing. G.J. Schuurman, Landgraaf
5169 H.J. Hamacher, Landgraaf
5170 Wim Wilmsen, Landgraaf
5171 G.G. Luit, Brunssum
5172 ing. G.C. IJkema, Hoensbroek
5173 T.F. Moonen, Kerkrade
5174 M. van de Weerden, Landgraaf
5175 W. Manait, Landgraaf
5176 I. Nicolaye, Landgraaf
5177 H.J. Frederichs, Amstenrade
5178 Fam. B. van der Vorst, Amstenrade
5179 Fam. B. van der Vorst, Amstenrade
5180 Fam. B. van der Vorst, Amstenrade
5181 R.J.A. van Dinther, Brunssum
5182 J.L.A. Willems, Brunssum
5183 P. Brouwer, Hoensbroek
5184 G.L.C.M. Voragen en J.M.M.G. Voragen-Eykeler, Brunssum
5185 T.P. Boer, Kerkrade
5186 M. Salden, Kerkrade
5187 L.J.M. Rademakers, Hoensbroek
5188 Ronald Bems, Landgraaf
5189 J.L. Schwanen, Simpelveld
5190 P. Kerckhoffs, Kerkrade
5191 ir. K.M. Wolff, Landgraaf
5192 J.J. Haan, Landgraaf
5193 L.W. Beckers, Landgraaf
5194 Fam. Bergmüller-Koch, Kerkrade
5195 J.L.M. Habets, Nuth
5196 J. Spronk, Landgraaf
5197 W.G.J. Doveren, Landgraaf
5198 De heer en mevrouw Cals-Rouschen, Brunssum
5199 Peter Waldus, Landgraaf
5200 Fam. Koch, Kerkrade
5201 F. Kroon, Kerkrade
5202 mts. A.J.G. en J.A.M. Rohs, Amstenrade
5203 De heer en mevrouw van Overmeeren-Slangen, Landgraaf
5204 W.R.J. Beulen, Kerkrade
5205 Fam. H. Fincken-Lemmens, Amstenrade
5206 Fam. F. Kampkes-Schoondermark, Amstenrade
5207 Fam. F. Kampkes-Schoondermark, Amstenrade
5208 Fam. F. Kampkes-Schoondermark, Amstenrade
5209 H.A.C.P. van der Veen en J.M. Somers, Landgraaf
5210 P.C. Meijer en M. Meijer, Landgraaf
5211 J.P.C.L. Bastin-Wijnands, Landgraaf
5212 L.G. Radix, Kerkrade
5213 N. Creutzer, Kerkrade
5214 A.H.M. Bus, Amstenrade
5215 H. Spoelstra, Brunssum
5216 ir. P.W.H. Debie, Brunssum
5217 F.J. Bakker, Landgraaf
5218 A.M.M. Habets, Kerkrade
5219 M. Zelen-Bemelmans, Landgraaf
5220 J. Zelen, Landgraaf
5221 H.J. Dresschers-Kurstjens, Merkelbeek

5222 A. Bouten, Amstenrade
5223 P.M.H. Pranger, Amstenrade
5224 R.T. Offermans, Amstenrade
5225 W.A. Theunissen-Van Heek, Brunssum
5226 H.N.H. Dresschers, Brunssum
5227 W.F. Ackermans, Kerkrade
5228 E. van Willige, Kerkrade
5229 U. Peschers, Kerkrade
5230 G. Valkenburg, Kerkrade
5231 Fam. R.J. H. Hollanders, Kerkrade
5232 Wim Jorritsma, Brunssum
5233 Fam. Van de Ven, Landgraaf
5234 T. Vankan-Mathissen, Kerkrade
5235 Servie L'espoir, Brunssum
5236 Mark Hugen, Kerkrade
5237 P.H.A. Kupers, Kerkrade
5238 T. Wimmer, Kerkrade
5239 G.W. Caubo, Brunssum
5240 Fam. Van Els, Hoensbroek
5241 A.A.M. Habets, Kerkrade
5242 Fam. B. van der Vorst, Amstenrade
5243 R.G.P. Hagenouw en J.A.M. Hagenouw-Hol, Hoensbroek
5244 R.P.J. Ponse, Kerkrade
5245 Fam. H. Franssen, Amstenrade
5246 Fam. H. Franssen, Amstenrade
5247 A.H.W. Elkerbout, Brunssum
5248 M.H.W. Houben, Bingelrade
5249 Ph. van den Heuvel-Hanssen, Landgraaf
5250 H.M.H. Bisschops, Kerkrade
5251 John Haan, Landgraaf
5252 Maurice Hendriks, Landgraaf
5253 J.H.A. Leblanc, Amstenrade
5254 Fam. F. Kampkes-Schoondermark, Amstenrade
5255 Hendriks-Roeland, Landgraaf
5256 G. Janssen-Schobben, Kerkrade
5257 M. Strouven, Kerkrade
5258 M.F.T. Goebbels, Kerkrade
5259 P.J.J.G.W. Jansen, Landgraaf
5260 W. Jansen, Landgraaf
5261 Fam. F. Kampkes-Schoondermark, Amstenrade
5262 Fam. B. van der Vorst, Amstenrade
5263 H.J. Wintraeken, Heerlen
5264 E. en G. Glezer, Landgraaf
5265 H. Pluijmen, Hoensbroek
5266 J. Mosmuller, Landgraaf
5267 H.M.J. Vaessen, Wijlre
5268 J.H. Renkens, Brunssum
5269 W.A.J. Bekker, Geleen
5270 P.G. Zillen, Brunssum
5271 S.W. Lekx, Heerlen
5272 E.J. van Geloven, Merkelbeek
5273 M. v. Wamel, Hoensbroek
5274 M.H.T.K. Kropik, Kerkrade
5275 M. Kleijnen, Heerlen
5276 M.P.J. Brieskorn en V.H.M. Schlangen, Kerkrade
5277 J.J.M. Conen, Hoensbroek
5278 F.A.M. Dijkstra, Landgraaf
5279 F. Leistra, Hoensbroek
5280 drs. J.P.J. Kleuters, Merkelbeek
5281 H.G.M. Bodelier, Kerkrade
5282 mr. ing. J.M. van Leeuwen en A. Apon, Brunssum
5283 Fam. Bolkestejin-Koolen, Kerkrade
5284 B.L.M.E. Schnackers-Delahaije, Landgraaf

5285 M. Goebbels, Kerkrade
5286 Ludovic Laugs, Heerlen
5287 D.H.M. Schuncken-van Diesen, Hoensbroek
5288 Fam. Offermans , Brunssum
5289 H. Sprengers, Hoensbroek
5290 A. Hamers, Kerkrade
5291 M. Storcken-Daamen, Kerkrade
5292 W. Kleiker
5293 M.J.H. Senden, Kerkrade
5294 M. Muller, Bingelrade
5295 P. Senden, Kerkrade
5296a H.M.J. Vaessen, Wijlre
5296b H.M.J. Vaessen, Wijlre
5297 Fam. Pluijmaekers, Schinnen
5298 H.M.J. Vaessen, Wijlre
5299 Fam. Pluijmaekers, Schinnen
5300 Fam. Pluijmaekers, Schinnen
5301 Fam. Pluijmaekers, Schinnen
5302 W. Jorritsma, Amstenrade
5303 R. Rouschop, Amstenrade
5304 Mulders, Valkenburg A/D Geul
5305 E. Gregoire, Spijkenisse
5306 H.A.C. Gooijen, Brunssum
5307 J.H.M. Gelissen, Brunssum
5308 G. Nijs, Brunssum
5309 De heer en mevrouw Caubo, Brunssum
5310 J. Verkissen, Brunssum
5311 J. Nauts-Jenekens, Brunssum
5312 J.H. Snackers en J.G. Beckx, Brunssum
5313 L.J.A. Quaedvlieg, Brunssum
5314 De heer en mevrouw Huben, Brunssum
5315 C. Steiner, Brunssum
5316 U. Steiner, Brunssum
5317 J. en A. Krewinkel, Brunssum
5318 Emmy Geenen-Helwig, Brunssum
5319 De heer en mevrouw Paas-Haustermans, Brunssum
5320 De heer en mevrouw Falingham, Brunssum
5321 De heer en mevrouw Wijnen, Brunssum
5322 De heer en mevrouw Boesten-Beugels, Brunssum
5323 T. van Liempd-Petus, Brunssum
5324 Fam. Schröder-Schleipfenbauer, Brunssum
5325 De heer en mevrouw Muyres-Mulder, Brunssum
5326 J. van Erp, Brunssum
5327 H. Coumans, Brunssum
5328 C.W.M. Hansen en P.W.H. Debie, Brunssum
5329 De heer en mevrouw Pelzer-Joosten, Brunssum
5330 Ralf Vankan en Noëlle Brouns, Brunssum
5331 J.K. Lutke Schipholt, Brunssum
5332 De heer en mevrouw Joppen-Wouters, Brunssum
5333 De heer en mevrouw Jacobs-Peters, Brunssum
5334 De heer en mevrouw Reijnders, Brunssum
5335 H. Verzett, Brunssum
5336 Fam. Sloen, Brunssum
5337 A. Dupuis, Brunssum
5338 G. Alofs, Brunssum
5339 E.J. Renckens, Brunssum
5340 De heer en mevrouw Deckers-Bokkus, Brunssum
5341 Fam. Hölsgens-Coeyman, Brunssum
5342 J. Renet en P. Helwig, Brunssum
5343 De heer en mevrouw Senczuk, Brunssum
5344 G. Reumkens, Brunssum
5345 R. Eeken en L. Smeets, Brunssum
5346 De heer en mevrouw Raets, Brunssum

5347 F. Muller, Brunssum
5348 E. Koch, Brunssum
5349 De heer en mevrouw Lokum-Jongeneel, Brunssum
5350 E. Lagerwaard en C. Busch, Brunssum
5351 De heer en mevrouw Lemmens, Brunssum
5352 J.G. Keulen-Kalf, Brunssum
5353 J. Cortenraad-Franssen, Brunssum
5354 R. Schreurs, Brunssum
5355 A. Rademakers-Willemsen, Brunssum
5356 R. Wosniak-Duprez, Brunssum
5357 R. Vrouwenraets, Brunssum
5358 Stichting Milieu Federatie, Limburg
5359 P.M.M. Eggen, Brunssum
5360 M. Peters-Sanders, Brunssum
5361 De heer en mevrouw Teunen en Nies, Brunssum
5362 M. Heesen, Brunssum
5363 De heer en mevrouw Van Kesteren, Brunssum
5364 De heer en mevrouw Albert, Brunssum
5365 De heer en mevrouw Lagerwaard-Donnars, Brunssum
5366 De heer en mevrouw Renkens, Brunssum
5367 De heer en mevrouw Jansen-Roorda, Brunssum
5368 De heer en mevrouw Meesen-Potma, Brunssum
5369 G.J. Reichrath, Landgraaf
5370 Ray en Ellen Hagenaars-Verhoeven, Landgraaf
601 Jo Hermanns, voorzitter, Hoensbroek
602 H.J. Schuurman, namens bewoners Rukkerweg, Heerlen
603 W.H. Wilmsen, namens bewoners Schanserweg, Landgraaf
604 Woonvorm De Schans, K. Wessels en 3 medebewoners, Landgraaf
605 Woonvorm De Schans, C. Geradts en 19 medebewoners, Landgraaf
606 Actiecomité Buitenring Parkstad Limburg, Hoensbroek
607 Bewoners Amstenraderveld Brunssum, Brunssum
608a W.A. Theunissen, Brunssum
608b G.L.C.M. Voragen en J.M.M.G. Voragen-Eijkeler, Brunssum
608c L.J.E. Vissers, Brunssum
608d M.W.P. te Baerts-Hoebbers, Brunssum
609 Initiatiefnemers Brunssum-Noord, Brunssum
610 Stg. Platform buitenring Parkstad Maria-Gewanden, Hoensbroek
611 Stichting Platform Vaesrade, Nuth
612 Beschermd dorpsgezicht Amstenrade, Amstenrade
613 Gezamenlijke BurgerBelangen Landgraaf, Landgraaf
614 Het bestuur van Bewonersoverleg Bosheide, Landgraaf
616 Stichting Platform buitenring Parkstad Maria-Gewanden, Hoensbroek

BIJLAGE 3: toelichting op het begrip ‘cumulatie’

De Commissie heeft een aantal aanvullingen gevraagd op de informatie over effecten op Natura 2000-gebieden. Dit had onder andere betrekking op de ‘cumulatieve gevolgen’. De invulling van het begrip ‘cumulatieve gevolgen’ is in de wet niet geregeld. Op basis van jurisprudentie en van de systematiek van Natura 2000 gaat de Commissie op dit moment uit van de volgende uitgangspunten.

Voor de bepaling van ‘cumulatieve gevolgen’ gaat de Commissie uit van activiteiten (plannen, projecten en handelingen) die gevolgen kunnen hebben voor de instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied, voor zover deze instandhoudingsdoelstellingen ook door de voorgenomen activiteit beïnvloed kunnen worden. Deze activiteiten kunnen zowel binnen het Natura 2000-gebied als daarbuiten (externe werking) plaatsvinden. Er hoeft dus geen formeel besluit over genomen te zijn; ook plannen of activiteiten waarover geen besluit is genomen of hoeft te worden genomen (inclusief bestaand gebruik) kunnen relevant zijn. Daarbij gaat het alleen om de activiteiten die mogelijk gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen kunnen hebben.

De gevolgen van de volgende activiteiten moeten in ieder geval worden meegenomen:

- een bestaande activiteit, waarvoor regelmatig opnieuw een vergunning nodig is (het ‘niet-statische’ bestaand gebruik) want deze activiteit kan bij iedere vergunningverlening opnieuw worden afgewogen; een bekend voorbeeld is de kokkelvisserij op de Waddenzee;
- bestaand gebruik dat sinds de aanwijzing¹ is gewijzigd, bijvoorbeeld door intensivering of uitbreiding;
- toegestane en uitgevoerde/in uitvoering zijnde projecten;
- andere geplande (maar nog niet uitgevoerde) plannen en projecten, waarvan kan worden aangenomen dat ze doorgang zullen vinden;
- en vanzelfsprekend het eigen voorgenomen project.

Deze activiteiten kunnen zowel binnen het Natura 2000-gebied als daarbuiten plaatsvinden (als ze gevolgen kunnen hebben voor het gebied). De optelsom van gevolgen dient vervolgens getoetst te worden aan de instandhoudingsdoelstellingen voor habitattypen en/of soorten. Ook verschillende aspecten (niet gelijksoortige effecten zoals bv. geluid en ruimtebeslag) dienen nadrukkelijk te worden meegenomen. Ze kunnen gezamenlijk leiden tot verstoring van dezelfde habitattypen of soorten. Omdat het gaat om de optelsom van gevolgen dienen alle verstoringen te worden meegewogen, ongeacht de zwaarte, hoe klein die gevolgen op zichzelf ook zijn. Heel veel kleine verstoringen kunnen in cumulatie ook ernstig zijn.

---

¹ Formeel juridisch is het correct hierbij uit te gaan van het moment van aanwijzing. Omdat dit soms ver in de tijd terugligt hebben sommige provincies als pragmatische oplossing ervoor gekozen om als ‘nulmoment’ 1 oktober 2005 (inwerkingtreding Natuurbeschermingswet) te hanteren.

Optellen (de stapeling van effecten) moet hier niet letterlijk worden genomen. Soms kan in samenhang een versterkt effect optreden ($1+1=3$).²

Op basis van de gevolgen voor de habitattypen/soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd moet vervolgens bepaald worden of er sprake kan zijn van significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied vanwege cumulatie.

---

² Bijvoorbeeld: Er kan worden berekend dat door stikstofdepositie een kwaliteitsafname plaatsvindt van 1% in een hiervoor gevoelig habitatype met een oppervlakte van 100 ha. Afhankelijk van de instandhoudingsdoelstellingen is dit meestal niet significant. Als in hetzelfde gebied door een ander initiatief tevens 1% grondwaterdaling plaatsvindt is het resultaat niet $1 + 1=2\%$. De optelsom wordt dan bepaald door de zekerheid dat de effecten zullen optreden en de precieze instandhoudingsdoelstellingen. Omdat vaak niet zeker is wat de gevolgen zijn moet worden aangenomen dat het effect meer dan 2% is.

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Buitenring Parkstad Limburg en de aanvulling daarop

Om de verkeersstructuur van Parkstad Limburg te verbeteren willen de Provincie Limburg, de regio Parkstad Limburg, de daarin betrokken gemeenten en de gemeente Nuth een Buitenring aanleggen. Voor besluitvorming hierover is een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) heeft beoordeeld of in het MER voldoende informatie staat om een tracé te kiezen. Op een aantal aspecten was nadere informatie nodig of wenselijk. Daarom is een aanvulling op het MER opgesteld. Volgens de Commissie is op basis van het MER en de aanvulling samen voldoende milieu-informatie beschikbaar om het milieu te kunnen meewegen in een keuze voor het tracé. Om het tracé vervolgens juridisch vast te leggen in een 'inpassingsplan' is op een aantal punten nog informatie nodig.

ISBN: 978-90-421-2449-3